

30th Latin Summer School

January 2023

Class 4 iv

Tutor:

Anne Rogerson

SYDNEY LATIN SUMMER SCHOOL, January 2023

LEVEL FOUR: *Aeneid* 11 (Anne Rogerson)

Bartolomeo Pinelli, *Death of Camilla* (1879)
From [Stories from Virgil](#), by the Rev. Alfred J. Church

Aeneid 11 has been described as a book of “effete prattle and dexterous battle” (Riggs Alden Smith, *Virgil* (2011)). It demonstrates the human cost and terrible inexorability of war, and in this and other ways it anticipates the poem’s end, while a message from Diomedes also allows Virgil to look back beyond his epic’s beginnings to the *Iliad*. Scenes of violent battle sit alongside attempts at deliberation and futile gestures towards peace; honours for the dead contrast horribly with mass funerals; the gods intervene, but not to save lives; the warrior Camilla is killed in a moment of fatal distraction; the Latin cause falters; night falls.

This week we will read excerpts from *Aeneid* 11, which give a sense of the book’s flavour and preoccupations. If you have time, I would encourage you to read the whole book (in translation is fine) either before the summer school or during it.

I have provided Mynors’ (1972) edition of the prescription, downloaded from [PHI Latin Texts](#). There is a recent Cambridge “green and yellow” commentary (McGill (2020)), with a useful introduction that includes a summary of the action and observations on the thematic connections between Book 11 and Book 5, which some of you may have read at the summer school in January 2022 with Professor Minchin.

I look forward to meeting you next January.

Monday (*Aeneid* 11.1-71)

Oceanum interea surgens Aurora reliquit:	11.1
Aeneas, quamquam et sociis dare tempus humandis praecipitant curae turbataque funere mens est, uota deum primo uictor soluebat Eoo.	
ingentem quercum decisis undique ramis constituit tumulo fulgentiaque induit arma, Mezenti ducis exuuias, tibi magne tropaeum bellipotens; aptat rorantis sanguine cristas telaque trunca uiri, et bis sex thoraca petitum perfossumque locis, clipeumque ex aere sinistrae subligat atque ensem collo suspendit eburnum.	5 10
tum socios (namque omnis eum stipata tegebat turba ducum) sic incipiens hortatur ouantis: 'maxima res effecta, uiri; timor omnis abesto, quod superest; haec sunt spolia et de rege superbo primitiae manibusque meis Mezentius hic est. nunc iter ad regem nobis murosque Latinos. arma parate, animis et spe praesumite bellum, ne qua mora ignaros, ubi primum uellere signa adnuerint superi pubemque educere castris, impediat segnisque metu sententia tardet.	15 20
interea socios inhumataque corpora terrae mandemus, qui solus honos Acheronte sub imo est. ite,' ait 'egregias animas, quae sanguine nobis hanc patriam peperere suo, decorate supremis muneribus, maestamque Euandri primus ad urbem mittatur Pallas, quem non uirtutis egentem abstulit atra dies et funere mersit acerbo.'	25
Sic ait inlacrimans, recipitque ad limina gressum corpus ubi exanimi positum Pallantis Acoetes seruabat senior, qui Parrhasio Euandro armiger ante fuit, sed non felicibus aequum comes auspiciis caro datus ibat alumno.	30
circum omnis famulumque manus Troianaque turba et maestum Iliades crinem de more solutae. ut uero Aeneas foribus sese intulit altis ingentem gemitum tunsis ad sidera tollunt pectoribus, maestoque immugit regia luctu. ipse caput niuei fultum Pallantis et ora	35

ut uidit leuique patens in pectore uulnus 40
 cupidus Ausoniae, lacrimis ita fatur obortis:
 ‘tene,’ inquit ‘miserande puer, cum laeta ueniret,
 inuidit Fortuna mihi, ne regna uideres
 nostra neque ad sedes uictor ueherere paternas?
 non haec Euandro de te promissa parenti 45
 discedens dederam, cum me complexus euntem
 mitteret in magnum imperium metuensque moneret
 acris esse uiros, cum dura proelia gente.
 et nunc ille quidem spe multum captus inani
 fors et uota facit cumulatque altaria donis, 50
 nos iuuenem exanimum et nil iam caelestibus ullis
 debentem uano maesti comitamur honore.
 infelix, nati funus crudele uidebis!
 hi nostri reditus exspectatique triumpho?
 haec mea magna fides? at non, Euandre, pudendis 55
 uulneribus pulsum aspicias, nec sospite dirum
 optabis nato funus pater. ei mihi quantum
 praesidium, Ausonia, et quantum tu perdis, Iule!’
 Haec ubi defleuit, tolli miserabile corpus
 imperat, et toto lectos ex agmine mittit 60
 mille uiros qui supremum comitentur honorem
 intersintque patris lacrimis, solacia luctus
 exigua ingentis, misero sed debita patri.
 haud segnes alii cratis et molle feretrum
 arbuteis texunt uirgis et uimine querno 65
 exstructosque toros obtentu frondis inumbrant.
 hic iuuenem agresti sublimem stramine ponunt:
 qualem uirgineo demessum pollice florem
 seu mollis uiolae seu languentis hyacinthi,
 cui neque fulgor adhuc nec dum sua forma recessit, 70
 non iam mater alit tellus uirisque ministrat.

Tuesday (*Aeneid* 11.225-95)

Hos inter motus, medio in flagrante tumultu,	225
ecce super maesti magna Diomedis ab urbe legati responsa ferunt: nihil omnibus actum tantorum impensis operum, nil dona neque aurum nec magnas ualuisse preces, alia arma Latinis quaerenda, aut pacem Troiano ab rege petendum.	230
deficit ingenti luctu rex ipse Latinus: fatalem Aenean manifesto numine ferri admonet ira deum tumulique ante ora recentes. ergo concilium magnum primosque suorum imperio accitos alta intra limina cogit.	235
olli conuenere fluuntque ad regia plenis tectis uiis. sedet in mediis et maximus aevo et primus sceptris haud laeta fronte Latinus. atque hic legatos Aetola ex urbe remissos quae referant fari iubet, et responsa reposcit	240
ordine cuncta suo. tum facta silentia linguis, et Venulus dicto parens ita farier infit: ‘Vidimus, o ciues, Diomedem Argiuaque castra, atque iter emensi casus superauimus omnis, contigimusque manum qua concidit Iliia tellus.	245
ille urbem Argyripam patriae cognomine gentis uictor Gargani condebat Iapygis agris. postquam introgressi et coram data copia fandi, munera praeferimus, nomen patriamque docemus, qui bellum intulerint, quae causa attraxerit Arpos.	250
auditis ille haec placido sic reddidit ore: “o fortunatae gentes, Saturnia regna, antiqui Ausonii, quae uos fortuna quietos sollicitat suadetque ignota lacescere bella? quicumque Iliacos ferro uiolauimus agros	255
(mitto ea quae muris bellando exhausta sub altis, quos Simois premat ille uiros) infanda per orbem supplicia et scelerum poenas expendimus omnes, uel Priamo miseranda manus; scit triste Mineruae sidus et Euboicae cautes ultorque Caphereus.	260
militia ex illa diuersum ad litus abacti Atrides Protei Menelaus adusque columnas exsulat, Aetnaeos uidit Cyclopa Vlixes.	

regna Neoptolemi referam uersosque penatis
 Idomenei? Libycone habitantis litore Locros? 265
 ipse Mycenaeus magnorum ductor Achium
 coniugis infandae prima inter limina dextra
 oppetiit, deuictam Asiam subsedit adulter.
 inuidisse deos, patriis ut redditus aris
 coniugium optatum et pulchram Calydonia uiderem? 270
 nunc etiam horribili uisu portenta sequuntur
 et socii amissi petierunt aethera pennis
 fluminibusque uagantur aues (heu, dira meorum
 supplicia!) et scopulos lacrimosis uocibus implent.
 haec adeo ex illo mihi iam speranda fuerunt 275
 tempore cum ferro caelestia corpora demens
 appetii et Veneris uiolauit uulnere dextram.
 ne uero, ne me ad talis impellite pugnas.
 nec mihi cum Teucris ullum post eruta bellum
 Pergama nec ueterum memini laetorue malorum. 280
 munera quae patriis ad me portatis ab oris
 uertite ad Aenean. stetimus tela aspera contra
 contulimusque manus: experto credite quantus
 in clipeum adsurgat, quo turbine torqueat hastam.
 si duo praeterea talis Idaea tulisset 285
 terra uiros, ultro Inachias uenisset ad urbes
 Dardanus, et uersis lugeret Graecia fatis.
 quidquid apud durae cessatum est moenia Troiae,
 Hectoris Aeneaeque manu uictoria Graium
 haesit et in decimum uestigia rettulit annum. 290
 ambo animis, ambo insignes praestantibus armis,
 hic pietate prior. coeant in foedera dextrae,
 qua datur; ast armis concurrant arma caute.”
 et responsa simul quae sint, rex optime, regis
 audisti et quae sit magno sententia bello.’ 295

Wednesday (*Aeneid* 11.376-46)

Talibus exarsit dictis uiolentia Turni.
dat gemitum rumpitque has imo pectore uoces:
‘larga quidem semper, Drance, tibi copia fandi
tum cum bella manus poscunt, patribusque uocatis
primus ades. sed non replenda est curia uerbis, 380
quae tuto tibi magna uolant, dum distinet hostem
agger murorum nec inundant sanguine fossae.
proinde tona eloquio (solitum tibi) meque timoris
argue tu, Drance, quando tot stragis aceruos
Teucrorum tua dextra dedit, passimque tropaeis 385
insignis agros. possit quid uiuida uirtus
experiare licet, nec longe scilicet hostes
quaerendi nobis; circumstant undique muros.
imus in aduersos—quid cessas? an tibi Mauors
uentosa in lingua pedibusque fugacibus istis 390
semper erit?
pulsus ego? aut quisquam merito, foedissime, pulsum
arguet, Iliaco tumidum qui crescere Thybrim
sanguine et Euandri totam cum stirpe uidebit
procubuisse domum atque exutos Arcadas armis? 395
haud ita me experti Bitias et Pandarus ingens
et quos mille die uictor sub Tartara misi,
inclusus muris hostilique aggere saeptus.
nulla salus bello? capiti cane talia, demens,
Dardanio rebusque tuis. proinde omnia magno 400
ne cessa turbare metu atque extollere uiris
gentis bis uictae, contra premere arma Latini.
nunc et Myrmidonum proceres Phrygia arma tremescunt,
nunc et Tydides et Larisaeus Achilles,
amnis et Hadriacas retro fugit Aufidus undas. 405
uel cum se pavidum contra mea iurgia fingit,
artificis scelus, et formidine crimen acerbat.
numquam animam talem dextra hac (absiste moueri)
amittes: habitet tecum et sit pectore in isto.
nunc ad te et tua magna, pater, consulta reuertor. 410
si nullam nostris ultra spem ponis in armis,
si tam deserti sumus et semel agmine uerso
funditus occidimus neque habet Fortuna regressum,
oremus pacem et dextras tendamus inertis.

quamquam o si solitae quicquam uirtutis adesset! 415
 ille mihi ante alios fortunatusque laborum
 egregiusque animi, qui, ne quid tale uideret,
 procubuit moriens et humum semel ore momordit.
 sin et opes nobis et adhuc intacta iuuentus
 auxilioque urbes Italae populique supersunt, 420
 sin et Troianis cum multo gloria uenit
 sanguine (sunt illis sua funera, parque per omnis
 tempestas), cur indecores in limine primo
 deficimus? cur ante tubam tremor occupat artus?
 multa dies uariique labor mutabilis aevi 425
 rettulit in melius, multos alterna reuisens
 lusit et in solido rursus Fortuna locauit.
 non erit auxilio nobis Aetolus et Arpi:
 at Messapus erit felixque Tolumnius et quos
 tot populi misere duces, nec parua sequetur 430
 gloria delectos Latio et Laurentibus agris.
 est et Volscorum egregia de gente Camilla
 agmen agens equitum et florentis aere cateruas.
 quod si me solum Teucris in certamina poscunt
 idque placet tantumque bonis communibus obsto, 435
 non adeo has exosa manus Victoria fugit
 ut tanta quicquam pro spe temptare recusem.
 ibo animis contra, uel magnum praestet Achillem
 factaque Volcani manibus paria induat arma
 ille licet. uobis animam hanc soceroque Latino 440
 Turnus ego, haud ulli ueterum uirtute secundus,
 deuoui. solum Aeneas uocat? et uocet oro;
 nec Drances potius, siue est haec ira deorum,
 morte luat, siue est uirtus et gloria, tollat.’
 Illi haec inter se dubiis de rebus agebant 445
 certantes: castra Aeneas aciemque mouebat.

Thursday (*Aeneid* 11.532-602)

Velocem interea superis in sedibus Opim,
unam ex uirginibus sociis sacraque caterua,
compellabat et has tristis Latonia uoces
ore dabat: ‘graditur bellum ad crudele Camilla, 535
o uirgo, et nostris nequiquam cingitur armis,
cara mihi ante alias. neque enim nouus iste Dianae
uenit amor subitaque animum dulcedine mouit.
pulsus ob inuidiam regno uirisque superbas
Priuerno antiqua Metabus cum excederet urbe, 540
infantem fugiens media inter proelia belli
sustulit exsilio comitem, matrisque uocauit
nomine Casmillae mutata parte Camillam.
ipse sinu prae se portans iuga longa petebat
solorum nemorum: tela undique saeua premebant 545
et circumfuso uolitabant milite Volsci.
ecce fugae medio summis Amasenus abundans
spumabat ripis, tantus se nubibus imber
ruperat. ille innare parans infantis amore
tardatur caroque oneri timet. omnia secum 550
uersanti subito uix haec sententia sedit:
telum immane manu ualida quod forte gerebat
bellator, solidum nodis et robore cocto,
huic natam libro et siluestri subere clausam
implicat atque habilem mediae circumligat hastae; 555
quam dextra ingenti librans ita ad aethera fatur:
“alma, tibi hanc, nemorum cultrix, Latonia uirgo,
ipse pater famulam uoueo; tua prima per auras
tela tenens supplex hostem fugit. accipe, testor,
diua tuam, quae nunc dubiis committitur auris.” 560
dixit, et adducto contortum hastile lacerto
immittit: sonuere undae, rapidum super annem
infelix fugit in iaculo stridente Camilla.
at Metabus magna propius iam urgente caterua
dat sese fluuio, atque hastam cum uirgine uictor 565
gramineo, donum Triuiaae, de caespite uellit.
non illum tectis ullae, non moenibus urbes
accepere (neque ipse manus feritate dedisset),
pastorum et solis exegit montibus aeuum.
hic natam in dumis interque horrentia lustra 570

armentalis equae mammis et lacte ferino
 nutribat teneris immulgens ubera labris.
 utque pedum primis infans uestigia plantis
 institerat, iaculo palmas armauit acuto
 spiculaque ex umero paruae suspendit et arcum. 575
 pro crinali auro, pro longae tegmine pallae
 tigridis exuuiae per dorsum a uertice pendent.
 tela manu iam tum tenera puerilia torsit
 et fundam tereti circum caput egit habena
 Strymoniamque gruem aut album deiecit olorem. 580
 multae illam frustra Tyrrhena per oppida matres
 optauere nurum; sola contenta Diana
 aeternum telorum et uirginitatis amorem
 intemerata colit. uellem haud correpta fuisset
 militia tali conata laccessere Teucros: 585
 cara mihi comitumque foret nunc una mearum.
 uerum age, quandoquidem fatis urgetur acerbis,
 labere, nympha, polo finisque inuise Latinos,
 tristis ubi infausto committitur omine pugna.
 haec cape et ultricem pharetra deprome sagittam: 590
 hac, quicumque sacrum uiolarit uulnere corpus,
 Tros Italusque, mihi pariter det sanguine poenas.
 post ego nube caua miserandae corpus et arma
 inspoliata feram tumulo patriaeque reponam.’
 dixit, at illa leuis caeli delapsa per auras 595
 insonuit nigro circumdata turbine corpus.
 At manus interea muris Troiana propinquat,
 Etruscique duces equitumque exercitus omnis
 compositi numero in turmas. fremit aequore toto
 insultans sonipes et pressis pugnat habenis 600
 huc conuersus et huc; tum late ferreus hastis
 horret ager campique armis sublimibus ardent.

Friday (*Aeneid* 11.762-831)

qua se cumque furens medio tulit agmine uirgo,
hac Arruns subit et tacitus uestigia lustrat;
qua uictrix redit illa pedemque ex hoste reportat,
hac iuuenis furtim celeris detorquet habenas. 765
hos aditus iamque hos aditus omnemque pererrat
undique circuitum et certam quatit improbus hastam.
Forte sacer Cybelo Chloerus olimque sacerdos
insignis longe Phrygiis fulgebat in armis
spumantemque agitabat equum, quem pellis aënis 770
in plumam squamis auro conserta tegebat.
ipse peregrina ferrugine clarus et ostro
spicula torquebat Lycio Gortynia cornu;
aureus ex umeris erat arcus et aurea uati
cassida; tum croceam chlamydemque sinusque crepantis 775
carbaseos fuluo in nodum collegerat auro
pictus acu tunicas et barbara tegmina crurum.
hunc uirgo, siue ut templis praefigeret arma
Troia, captiuo siue ut se ferret in auro
uenatrix, unum ex omni certamine pugnae 780
caeca sequebatur totumque incauta per agmen
femineo praedae et spoliorum ardebat amore,
telum ex insidiis cum tandem tempore capto
conciat et superos Arruns sic uoce precatur:
‘summe deum, sancti custos Soractis Apollo, 785
quem primi colimus, cui pineus ardor aceruo
pascitur, et medium freti pietate per ignem
cultores multa premimus uestigia pruna,
da, pater, hoc nostris aboleri dedecus armis,
omnipotens. non exuias pulsaeue tropaeum 790
uirginis aut spolia ulla peto, mihi cetera laudem
facta ferent; haec dira meo dum uulnere pestis
pulsa cadat, patrias remeabo inglorius urbes.’
Audiit et uoti Phoebus succedere partem
mente dedit, partem uolucris dispersit in auras: 795
sterneret ut subita turbatam morte Camillam
adnuat oranti; reducem ut patria alta uideret
non dedit, inque Notos uocem uertere procellae.
ergo ut missa manu sonitum dedit hasta per auras,
conuertere animos acris oculosque tulere 800

cuncti ad reginam Volsci. nihil ipsa nec aurae
nec sonitus memor aut uenientis ab aethere teli,
hasta sub exsertam donec perlata papillam
haesit uirgineumque alte bibit acta cruorem.
concurrunt trepidae comites dominamque ruentem 805
suscipiunt. fugit ante omnis exterritus Arruns
laetitia mixtoque metu, nec iam amplius hastae
credere nec telis occurrere uirginis audet.
ac uelut ille, prius quam tela inimica sequantur,
continuo in montis sese auisus abdidit altos 810
occiso pastore lupus magnouae iuueno,
consciis audacis facti, caudamque remulcens
subiecit pauitantem utero siluasque petiuit:
haud secus ex oculis se turbidus abstulit Arruns
contentusque fuga mediis se immiscuit armis. 815
illa manu moriens telum trahit, ossa sed inter
ferreus ad costas alto stat uulnere mucro.
labitur exsanguis, labuntur frigida leto
lumina, purpureus quondam color ora reliquit.
tum sic expirans Accam ex aequalibus unam 820
adloquitur, fida ante alias quae sola Camillae
quicum partiri curas, atque haec ita fatur:
'hactenus, Acca soror, potui: nunc uulnus acerbum
conficit, et tenebris nigrescunt omnia circum.
effuge et haec Turno mandata nouissima perfer: 825
succedat pugnae Troianosque arceat urbe.
iamque uale.' simul his dictis linquebat habenas
ad terram non sponte fluens. tum frigida toto
paulatim exsoluit se corpore, lentaque colla
et captum leto posuit caput, arma relinquens, 830
uitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.